محەمەد ساڵح ئەلقەزاز، ئەو ڕابەرە کرێکارەی عەرشی پاشایەتی هەژاند، کێ بوو؟.. عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)

چینی کرێکاری عێراق؛ لە دوای جەنگی جیهانیی یەکەم لە ئەنجامی پێویستی بازاڕی سەرمایەی جیهانی و پلانە درێژماوەکانی بەریتانیا؛ لەم گۆشە و ئەو گۆشەی عێراق، کە تا دەهات لەڕووی چەندایەتی و چۆنایەتییەوە گەشەی دەکرد و زیاتر پێدەگەیی. ئەو چینە بەبەراورد بە چینی کرێکاری وڵاتانی تر بەتایبەتی ئێران و تورکیا، درەنگتر هاتە مەیدان و درەنگتریش کەوتە سەر پێی خۆی. چینی کرێکاری عێراق وەک چینی کرێکاری گشت وڵاتە دواکەوتووەکان؛ بەچەندین ساڵ بەر لە بۆرژوازی پیشەسازی نیشتمانی دروستبوو. لەهەناوی خۆشیدا هەر لە هەنگاوە سەرەتاییەکانی دروستبوونییەوە کەوتە جووڵە و مانگرتنی تاک تاک و خۆبەخۆ(عەفەوی) وەک مانگرتنەکانی کرێکارانی هێڵی شەمەندەفەر لە ساڵەکانی ١٩٢٢، ١٩٢٣، ١٩٢٥، و ١٩٢٦ هێنانەدەرەوەی چەندین ڕابەر و هەڵسوڕاوی بەرجەستەی کرێکاریی. هەرچەند ئاستی هۆشیاری هێندەک لەو ڕابەرانە بەپێی پێویست نەبوو، بەڵام کاریگەری خۆیان دانا بەسەر مێژووی کرێکارانی عێراقەوە. لەدەیەی بیستەکان؛ چینی کرێکار لە عێراق پێ دەنێتە مێژوویەکی نوێ، هەم دەست بە ڕێکخرابوونی خۆی دەبات و هەمیش داواکارییە ئابوورییەکانی دەباتە ئاستێکی باڵاتر. لەم نێوەدا یەکێک لە بەرجەستەترین ڕابەری کرێکاری لەو دەیەیە و دەیەیەکانی دوواتریش کە عەرشی پاشایەتی هەژاند محەمەد ساڵح ئەلقەزازە.

بەڵام محەمەد ساڵح ئەلقەزاز کێ بوو؟

محەمەد ساڵح ئەلقەزاز؛ لە بنەماڵەیەکی خوێندەواری غەیرە کرێکاری لەشاری بەغدا لەدایکبووە. کەسایەتییەک بوو لەدەرەوەی بزووتنەوەی کرێکاری عێراق کە ژیانی خۆی وەک هەڵسوڕاوێکی کرێکاریی و خەباتگێڕێکی نەقابی و لەنەوجەرگەی بزووتنەوەی کرێکارییدا بردە سەر. ئەم ڕابەرە بەرجەستەیە کە بە بیروباوەڕ کۆمۆنیست بوو، رۆشنبیرێک و ئینگلیزی زانێکی باشیش بوو؛ یەکەمین کەس بوو کە ئیجازەی کۆمەڵەی پیشەوەرانی لە مانگی تەمموزی ساڵی ١٩٢٩ لە وەزارەتی ناوخۆی کابینەکەی نووری سەعید وەرگرت. ئەم کۆمەڵەیە

ڕۆڵێکی گەورەی گێڕا لە بردنەپێشەوەی خەباتی کرێکاران لە کۆتایی دەیەی بیستەکان و دەیەی سییەکان و تا لە ساڵی ١٩٣٣ ناوی کۆمەڵەکەی گۆڕی بە یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی عێراق. وتارە شەفەهییەکان و نووسینەکان و نامەکانی ئەم ڕابەرە بەجۆرێک کاریگەر بوون لەسەر کرێکاران کە بەلێشاو کرێکاران و بێکاران پەیوەندییان پێوەی دەکرد و ببووە جێ متمانەی هەزاران و بێکاران و سەرجەم کرێکارانی عێراق. محەمەد ساڵح ئەلقەزاز لەلایەکەوە لەپەیوەند دابوو لەگەڵ بیرەی کرێکارانی جیهان تا بتوانێت سەپۆرتی پێویست بە چینی کرێکاری عێراق بەدەست بهێنێت و لەو ڕێگەیەوە بتوانێت حکومەتی پاشایەتی ئەوکات ناچار بکات کە یاسا کارێکی گونجاو بە کرێکار دابڕێژێت. لەلایەکی تریشەوە توانی ئاستی هۆشیاری کرێکاران بەرێتە سەر و نەک تەنها کۆمەڵەکەی، بەڵکو تەواوی ڕێکخراوە کرێکارییەکان و هێزە سیاسییە ئۆپۆزیسیۆنەکان و ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی ئەو سەردەمە بەکاربهێنێت بۆ گەیاندنی خەم و دەنگی کرێکاری ستەمدیدەی عێراق بە ڕای گشتی. حکومەتی کۆنەپەرستی پاشایەتی و کابینەکەی نوری سەعید درێغییان نەکرد لە سەرکووت و زیندانیکردنی کرێکاران؛ هەرچەند ئەم سەرکوتانەش دەبوونە هۆی خاوبوونەوەی خەبات، بەڵام هەرگیز ڕەوڕەوەی ئەو خەباتە ڕووەو پێشەوە نەوەستا. محەمەد ساڵح ئەلقەزاز ئاستی هۆشیاری هێندە بەرز بوو کە جوان لە پلان و تەڵەی دەسەڵات و سەرکوتگەران و کۆمپانیا بیانییەکان تێدەگەیشت و دژەکرداری دەنواند. بێجگە لەمەش نووسەران و ڕۆشنبیرانی سۆشیالیستی ئەو سەردەمەش هانی بزووتنەوەی کرێکارییان دەدا و دەستگیرۆیی ئەو بزووتنەوەیان دەکرد، وەک چیرۆکنووس مەحموود ئەحمەد ئەلسەید و حسێن ئەلڕەحاڵ (کە بە یەکەمین کەسی مارکسی دادەنرێت لە عێراق) و عەبدوڵا جەددوغ و ئیبراهیم ساڵح ئەلقەزاز،، کە ئەمەی دواییان واتە ئیبراهیم برای محەمەد ساڵح ئەلقەزاز بوو و ئینسانێکی تێکۆشەری مارکسیستی بوو. شایانی باسە ئەندامانی ئەم کۆمەڵەیە دوور لەچاوی پۆلیس؛ لەماڵی یەکێکیان یان لەناو فارگۆنێکی بەتاڵدا بەنهێنی بەبۆنەی یەکی ئایارەوە ئاهەنگیان گێڕاوە. محەمەد ساڵح ئەلقەزاز جگەلەوەی سەرۆکی کۆمەڵەی پیشەوەران بوو، گۆڤاری (الصنائع)یش دەردەکرد. دەوڵەت و کۆمپانیا بیانییەکان چەندیجار هەڕەشەیان لە ئەلقەزاز کرد و تەنانەت بە نامە کە بەناوی (پێشمەرگەیەکی بیانییەکان) نووسرابوو، لە نیسانی ساڵی ١٩٣١دا کەتیایدا هەڕەشەی کوشتن لە ئەلقەزاز و ئەندامانی کۆمەڵەی پیشەوەران کرابوو. ئەلقەزاز چەندیجار زیندانی کرا و سزای مالی درا. دیارە ئەم دۆخەی محەمەد ساڵح ئەلقەزاز بەتەنها ئەوی نەگرتبۆوە، بەڵکو گەلێ سەرکردە و

ڕابەری کرێکاریی تر وەک محەمەد مەکی ئەلئەشتەری و عەبدوڵا ئەلبەدری و محەمەد یاس ئەلبەیاتی گیران و ڕەوانەی بەندیخانە کران. بەڵام دیارە ئەو هەڕەشە و چاوسوورکردنەوانە چۆکیان پێدانەدا و بگرە سوورتریان کرد لەسەر داخوازییەکانی کرێکاران. تا دەگاتە ئەو ئاستەی کە یاسین ئەلهاشمی سەرۆکی (حزب الاخاء الوطني) لەسەرەتای دەیەی سییەکانی سەدەی ڕابردوو؛ داوای لە ئەلقەزاز کرد کۆمەڵەی پیشەوەران بکاتە لقێکی حیزبە سیاسییەکەی، بەڵام محەمەد ساڵح ئەلقەزاز ئەو داوایە ڕەتی دەکاتەوە.

ئەلقەزازی لەنێو هەموو سەرکردە ئۆپۆزیسیۆنەکاندا (یاسین ئەلهاشمی و ڕەشید عالی ئەلگەیلانی و حیکمەت ئەبوتمەن) تەنها و تەنها متمانەی بە حیکمەت ئەبوتمەن دەکرد و لە هەموو کاروبارێکدا ڕاوێژی پێدەکرد. ئەلقەزازی بە یەکەمین سەندیکالیستی لە مێژووی عێراق دادەنرێت. تەنانەت ئەلقەزاز لە ساڵی ۱۹۳۷ بە کۆمەکی یوسف مەتی ڕۆژنامەنووسی مارکسیستی و نوری روفائیل و جەمیل تۆما ئیجازەی یانەی هێڵی شەمەندەفەر وەردەگرێت، کە ببووە جێگەی کۆبوونەوەی کرێکارانی هێڵی شەمەندەفەر و کۆمۆنیستەکانی ئەوکاتی عێراق، بەڵام دواتر بەعسییە فاشیستەکان لە ساڵی ۱۹۶۹ ناوەکەی دەگۆڕن بۆ یانەی زەورا. محەمەد ساڵح ئەلقەزاز لە خەباتی خۆیدا پێداگری لەسەر یەکێتیی و یەکپارچەیی کرێکارانی عێراق و ئازادییەکان و باشترکردنی ژیان و دۆخی کارکردنی کرێکاران کردووە.
ئەلقەزاز لەماوەی ژیانی کۆمەڵەی پیشەوەران ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ کۆمەڵی کاری گرنگی ئەنجامدا وەک :
یەک : کۆبوونەوەی بەردەوامی گشتی کرێکاران و قسەکردن لەسەر دۆخی نالەباری ژیان و تاوتوێکردنی ماف و داخوازییەکانیان.
دوو: ناونووسکردنی کرێکارانی بێکار و هەوڵدان بۆ دۆزینەوەی کار بۆیان و هەندێکجار بڕینەوەی مووچە بۆیان لە سندوقی کۆمەڵە.
سێ : پەیوەندکردن بە چەندین دکتۆر تا پشکنینی کرێکار و

خانەوادەکانیان ئەنجام بدەن بەخۆڕایی.
چوار : کردنەوەی قوتابخانە بۆ کرێکارانی نەخوێندەوار و تەرخان کردنی مامۆستای خۆبەخش بۆ ئەو مەبەستە.
پێنج : هەوڵدان بۆ بردنە سەری شارەزایی کرێکار و ناردنی کرێکار بۆ خوولەکانی دەرەوەی عێراق.
شەش : پەیداگری لەسەر بایەخدان بە کرێکارانی عێراقی و ناردنەوەی کرێکارانی بیانی و پڕکردنەوەی شوێنەکانیان بە کرێکارانی عێراقی.
شەش : پەیداگری لەسەر یاسای کارێک کە زامنی مافەکانی کرێکارانی عێراق بکات.
حەوت : گەورەترین مانگرتنی کرێکاریان بەرێخست لە ساڵی ١٩٣١ لەمێژووی بزووتنەوەی کرێکاری عێراقدا.
ئیتر بەمشێوەیە ئەلقەزاز تا دەهات جیددی تر و بەعەزمتر پێی لەسەر بەرژەوەندی چینایەتی کرێکاران دادەگرت و لەولاشەوە دەسەڵات سەرەتا هەوڵیدا کە محەمەد ساڵح ئەلقەزاز قایل بکات بەوەی کە ئیشەکی باشی هەبێت و واز لە چینی کرێکار بهێنێت، بەڵام ئەلقەزاز ڕەتی دەکاتەوە و پەیداگری دەکات لەسەر بڕوا و بیرکردنەوەکانی خۆی لەپێناو چینی کرێکاری عێراقدا. ئەم سەرسەختییەی محەمەد ساڵح ئەلقەزاز و ئەو ئازایەتییە و خۆڕاگرتنەی کە بووبەوە هۆی ناو و ناوبانگی، لەبەرئەوە تووشی ڕاونان دەبێتەوە بە سلێمانی و عانە و دیالە و ڕژێمی عێراقیش ٤١ داوای لەسەر تۆمار دەکات و چوار ساڵ زیندانی دەبێت و تا ساڵی ١٩٥٤یش ڕێگەی پێنادرێت سەفەری دەرەوەی عێراق بکات. ئەلقەزاز وەڵامی حکومەتی پاشایەتی سەرکوتگەری ئاوا دەدایەوە(ئێمە ناترسین!). بۆیەش محەمەد ساڵح ئەلقەزاز لەبەرامبەر هەموو ئەو ناڕەحەتی و ئازار و کۆسپ و ڕێگرانەی هاتنە بەردەمی، ورە بەرزتر و توندوتۆڵتر هەنگاوی نا تا بوو بەو ئەستێرە پرشنگدارەی ئاسمانی خەباتی چینی کرێکاری عێراق. تا بووە ئەو ناوەی کە تا چینی کرێکاری عێراق و خەباتی ئەو چینە مابێت، ناوی ئەویش لەسەر دڵی خەباتی چینایەتی دەنووسرێت.
لەکۆتاییشدا جێی خۆیەتی دەقی وتە بەنرخ و گرنگەکەی ئەلقەزاز بنووسینەوە کە هۆشیارانە قامک دەخاتە سەر کێشە گەورەکەی خەباتی چینایەتی کرێکارانی عێراق. ئەلقەزاز دەڵێت (ئێمە بە تەواوی لاواز بووین و کەسێک نییە داوای مافەکانمان بکات و لەبەردەم میری و کۆمپانیاکاندا ببێتە نوێنەرمان و لەو مەسەلانەدا کە پەیوەندییان بە ئێمەوە هەیە ڕێکمان بخەن؛ ئەم بێدەسەڵاتییەشمان ئەنجامی ناکۆکی نێوان خۆمانە. یەکێتییش ئەگەر بەشێوەیەکی ڕاست و دروست پێک نەیەت ئەنجامی هەستپێکراوی نابێت. ڕێکخستنیش تەنها بە ڕێگەی دروستکردنی کۆمەڵە و نەقابەوە دەبێت. سەبارەت بەم هۆکارانە و بە

یارمەتی کرێکارە هۆشیارەکان نزیکەی دوو ساڵ لەمەوبەر چەند داخوازییەکمان پێشکەش کردووە، تاوەکو ڕێگەمان بدرێ ئەو کۆمەڵانە پێکبهێنن.)
بەمجۆرە محەمەد ساڵح ئەلقەززاز لەگەڵ بزووتنەوەی کرێکاری عێراق لێک هەڵدەپێکرێن و ئەم کەسایەتییە دەبێتە ئایکۆنێکی گەش و درەوشاوە لە مێژووی خەباتی چینایەتی کرێکارانی عێراق.

دوو تێبینی :
یەک؛ زۆرم هەوڵدا مێژووی ژیانی ئەم رابەرە کریکارییەم دەست نەکەوت تا بزانیاری زیاتر بابەتێ دەوڵەمەند بکەم.
دوو؛ بۆ نووسینی ئەم بابەتە سوودم لەم سەرچاوانەی خوارەوە وەرگرتووە :
١-مێژووی چینی کرێکاری عێراق دکتۆر کەمال مەزهەر ئەحمەد وەرگێرانی فوئاد مەجید میسری لە بڵاوکراوکانی ناوەندی کۆمەڵن چاپی دووەم ٢٠١٩.
٢-انقلاب بكر صدقي بقلم حسين الجاف جريدة الزمان
٣-حول الحركة النقابية و نظالات العمال في العراق بقلم عدنان الصفار
٤-الطبقة العاملة العراقية وحركتها النقابية تاريخ ونضالات وآفاق مستقبلية بقلم مصطفى محمد غريب موقع ايلاف

کەنەدا ئایاری ٢٠٢٢

عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)

ئەوانەی لە نیشتمانی خۆیاندا غەریبن(*).. و: نەژاد عزیز سورمێ

بە پێچەوانەی (نووففەری) کە وتی : نەزانیی کڵێڵەکەی ئاسوودەییە (ئەبوو حەییانی تەوحیدی) لەو باوەڕەدایە: عەقڵ ڕووناهی ڕۆحە و نەزانی لێڵایەتییەتی…

کەچی لەگەڵ ئەو نرخاندنەی عەقڵیش لەلایەن ئەو پێشەنگە مەزنەی عەقڵانییەت لە فەلسەفەی ئیسلامی دا ، وای لێ هات بەرگی بە پینەی پێشی و ڕێی دەروێشی گرتە بەر و بە ڕۆح و بە هەستە نادیارەکانییەوە عەوداڵی ڕێگای نوور بوو…
جوامێر لەوەی زیاتری لە دەست دا نەبوو… ئەوەی زەمانە بە ئەبوو حەیانی تەوحیدی کرد ، بە هەر کەسێکی دی کردبا هەروای دەکرد…
چونکە نە عەقڵ و نە مەنتیق قەبووڵیانە لە پێشترین نووسەر بکەوێتە لێواری برسیەتی و ناچار بێ گیای بیابانان بخوا و پاشان وەك ناڕەزایی دەربڕینیش کتێبەکانی بسووتێنێ.
سەرەڕای ئەوەش ژیربێژایەتی و هاوسەنگی لە بیرکردنەوەدا بمێنێ و لەگەڵ چەرخێکدا بێتەوە کە هەرچی تێدا بووە بە دژێوی و نەزانییەوە هەڵدەسەنگێنرێ. خوا هەڵناگرێ (دکتۆر ئیحسان عەباس) لە وتارەکەیدا بە بێنەی ئاهەنگی هەزارەی ئەبوو حەیان لە قاهیرەدا باشی بۆچووە کە پێشنیازی ئەوەی کردووە ، کردەوەی سووتانی کتێبەکانی تەوحیدی بە سەرەتای نوێخوازی عەرەبی دابنرێ .
ئەبووحەیان بە ڕووی لاسایی کردنەوە و یەکئەنوایی درێژدادڕی و شێوازی کۆنی نووسین ڕاپەڕی ، بە قەد ئەوەی لە تافی لاویدا دژ بە هەمـوو شێـوەیەکی زوڵمـی سیاسـی دا دەچـوو و داوای عەدالەتـی کۆمەڵایەتی دەکرد…
لەو ڕاستەشدا بە ڕادەیەك زیاد دەڕۆیشت ، پێی وابوو عەدالەتی سوڵتان لە خێر و بیری زەمانە چاترە…

بەم پێیە زۆر لە نووسینەکانی بێ بەرچاو ڕوونی چینی دەسەڵاتدار بوو… لەگەڵ ئەوەی لە ڕەچەڵەکێکی باڵایش نەبوو ، بەوەی نەوەی خورمـافرۆشێکی بەغـدایی بـوو… بەڵـام لـە بیرکردنـەوەی سیاسـی و کۆمەڵایەتیدا…لە شێوە و شێوازی نووسین دا باڵا بوو…
هەر ئەوە کە وتویەتی: (وشەی جوان لە کەنیزەی پاکیزە شەریفترە…) کەم وا ڕێك دەکەوێ ئەدیبێکی نوێخوازی کۆنی عەرەب هەبێت وەك تەوحیدی ، بەو جیددیەت و بەو تین و تاوە هەڵسوکەوتی لەگەڵ کاری ڕوناکبیری دا کردبێ و هێزی بیرکردنەوەی بێ گـۆڕان هەبێ .
ئەبووحەیان بەوەش تاوانبارە کە بەشداری لە داڕشتنی نامەکانی (اخـوان الصـفا)دا کـردووە کـە لـە سـەدەی چـوارەمی کۆچـی یـەوە ویستوویانە لە ڕێگای ڕوونایی دان بە زانست و ڕۆشنبیری کۆمەڵگەی ئیسلامی نوێ بکەنەوە…
(بە ڕاستی) دکتۆر جابر عصفوریش لەوەدا نیشانەی پێکاوە کە لە وتاری ڕێزلێنانی ئەبوو حەیان دا وتی: تەوحیدی وەك سیمرغ و سەمەندەر مرد پاشان لە خۆڵەمێشی خۆیدا ژیایەوە…

هەموو ئەو هەوڵە عەرەبیانەی دراون (لەم بارەیەوە) گەورەترین بەڵگەن بۆ نوێخوازی و دەسەڵات شکانی بەسەر نوێ کردنەوە و ڕووبەڕووبوونەوەی سەردەمەکان… هەر سەبارەت بەوەشەوە بوو ، ڕوناکبیرانی سەردەمی ڕێنیسانس عاشقی ئەبووحەیان بوون…
ئەو لە زەوق و شەوقی ئەو نەوەیە نزیك بوو کە هیچیان لە یەك ئەنوایی سەدەکانی ناوەڕاست و سەردەمەکانی داڕووخاندا نەبینی شایانی ژیاندنەوە بۆ…
بۆیە دەبینی باز بەسەر چەندین سەدەدا دەدرێ و تەوحیدی هەڵدەبژێرێ ببێ بە سومبولێکی باڵای ڕوونبینی…

لەوانەیە پەیوەندی و تێکەڵی نێوانی ڕوناکبیر و دەسەڵات ، لای ئەو وەچەیە و هەموو وەچەکان کاری بە هەڵبژاردنی ئەو ڕێبازەوە هەبوو بێ… چونکە (توحیدی) تاقیکردنەوەیەکی نموونەییە بۆ دیراسەت کردنی پەیوەندی بەینی ڕۆشنبیر و دەسەڵات کە چەندین وەچەی پێ مژوول بووە و تا ئێستاش داڕشتراوێکی قەبووڵکراوی بۆ نەدۆزراوەتەوە…

(ابو حیان) هەر بەو مەزەندەیەش پەیوەندی بە (ابن العمید) و (ابن عباد) کرد…
ئەو پێی وابوو (ڕۆشنبیر) ئەگەر لە (وەزیر) باڵاتر نەبێ دەبێ یەکسان بێ پێی.
ئەو (ڕوناکبیرایەتی) دەخستە پێش (سیاسی)(!!!). کە سیاسیەکانیش بە چاوی سووکەوە لێیان ڕووانی و لە کۆڕ و مەجلیسەکانیاندا دەریان کرد ، وەك (وەزیر مهلبی) پێی کرد ، ئیتر هۆشیار بووەوە و گەیشتە ئەوەی کە سیاسی ، ڕوناکبیری وەك خووڕام نەبێ ناوێ و هەرگیز وەك هاوبەشێك لە مەسئولیەتدا چاوی لێ ناکا…

بەم جۆرە قۆناغی (یاخی بوون) لای(ابوحیان) کۆتایی پێ هات و تاقیکردنەوەی تەسلیم بوون لە ژیانی دا دەستی پێ کرد ، بە ڕادەیەك گەیشتە قۆناغی (سواڵ لە دەسەڵات) وەك لە کۆتایی دایەلۆگەکانی لەگەڵ (ابن سعدانی) وەزیردا هاتووە کە لە کتێبی (الامتاع و المؤانسه)دا کۆی کردووەتەوە ، ڕەنگە تەوحیدی وای بە خەیاڵدا هاتبێ ئەگەر لە دەسەڵات دوورکەوێتەوە سەربەخۆی ڕۆشنبیری بداتێ ، کە لە تافی لاویەوە خەونی پێوە دەبینی.
بۆیە دەبینی بیر لەوە دەکاتەوە ببێ بە هاوبەشی بەقاڵی ئەو کوچەیەی کاری لێ دەکرد ، بۆ ئەمەش داوا لە (ابو الوفاء)ی مهندسی برادەری دەکا هەزار درهەمی بۆ ئەو مەبەستە بداتێ…

لەوانەبوو ئەگەر پێی بدابووایە ، لە سواڵ و سەدەقە و ئیهانە

بیپارستبا ، کە لە قۆناغی وازهێنانی لە خەونە تۆباویەکانی دووچاری بوو و بە تەواوی تەسلیم بە مەنتیقی دەسەڵات و دەسەڵاتداران بوو. دیارە ناتوانین بەو ساتییە حەقی ئەم پیاوە بدەین ، چونکە پەیوەندی بەینی ڕۆشنبیر و دەسەڵات لە بنەمای شیرەخۆری هاوبەش ئاڵۆزترە کە (معاویەی کوڕی ابوسفیان) لە سەرەتای دەوڵەتی ئەمەویدا داینابوو ، کاتێ بە ئەبووبەکری کوڕی عوسمانی کوڕی حارسی وت (کە زۆر دەچووە دیوەخانەکەی بێ ئەوەی کارێکی لێ داوا بکا ، یا شتێکی لێ بخوازێ):

- برازا…ئەوەیە دونیا…
  یا لەگەڵ ئێمەدا شیر دەخۆی ، یان ئەوەتا وازمان لێ دێنی.
  سەرەتا تەوحیدی ڕێبازی شیرەخۆری ڕەت کردەوە ، لە دوایدا پێی ڕازی بوو،
  بەڵام پاشی چی؟
  دوای ئەوەی مانگاکان بێ تووك بوون و شیر چکی کرد و دونیاش ئەوی بەرەو چارەنووسی گریکی و ئەو دیماهییە کارەساتاویە خەمناکە برد کە وای لێکرد بە برسیەتی و ئاوارەیی و دەربەدەری سەربنێتەوە .
  نیشتمان لە ژیانی ئەودا لە مەنفا چاکتر نەبوو… ئەگەر وانەبووایە ، نەیدەگوت: غەریبترین غەریب ئەوەیە کە لە نیشتمانی خۆیدا غەریبە.

(*) لە (محی الدین لاذقانی) یەوە ، ڕۆژنامەی – الشرق الأوسط – بە سووکە دەسکارییەکەوە .

کۆنگرەیەکی لاواز یان ناسیۆنالیستێکی شکستخواردوو؟.. عوسمانی حاجی مارف

بەهێزترین چاوەڕوانیەکانی ناو پێنجەمین کۆنگرەی یەکێتی نیشتمانی

کوردستان ئاماژەیان بۆئەوە کردوە، کە سەرۆکبونی بافڵ تاڵەبانی یەکلاییکـرایەوە. لەڕێگەی ئەو لێـدوانانەش کە بۆ میـدیاکان دراوە، کۆنگرەکە بۆ شەرعیەتدان بە تایبەتمەندی سەرکردایەتیکردنی بافڵ تاڵەبانی لە یەکێتی نیشتمانیدا داڕێژراوە، لەهەمانکاتدا ئاماژەن بۆئەوەی کە کۆنگرەکە سەرۆکبونی بافڵ بۆ حزبەکەیان پیرۆزکرد.

هەروەها هەموارکردنەوەی پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی نیشتمانی کوردستان یەکێـک بـوە لە ئەرکەکـانی کۆنگـرەی پێنجەم، بەو ئاراسـتەیەی ناوەنـدگەرایی حـزب بەهێـزتر دەبێـت. ئەو ناوەنـدگەریەی لێـرەدا ئاماژەی پێکراوە، واتە هەڵوەشاندنەوەی سەرکردایەتی هاوبەش لەناو ئەو حزبەدا کە لە کۆنگرەی چوارەمەوە پەسەندکرابوو، واتە ئەرکی سەرکردایەتیکردن یەکلایەنە بە بافڵ تاڵەبانی سپێردرا.

هەڵبەتە پێـش کۆنگـرە تەواوی ئەو نەخشـانەی بۆ یەکلاییکـردنەوەی پەسەندکردنی سەرکردایەتی بۆ بافڵ و گۆڕینی پەیڕەوی ناوخۆ هەنگاوی بۆ دەنرا شاراوە نەبون. تەواوی ئەندامانی یەکێتی ئەوانەی بەشداری کۆنگـرەکە بـون و ئەوانەش بەهەر هۆکـارێک بەشـدارییان نەکـرد، ئاگـاداری ئەم ئاراسـتەیەن کە یەکێـتـی نیشتمـانی لەم کۆنگـرەیەدا پاکسازیەکی ڕێکخراوەیی لە ئاستی سەرکردایەتیەکەیدا دەکات.

مەسەلەیەک پێویستە بیخەینە بەرچاو، یان ئەو سەرنجانەی لەسەر ئەم کۆنگرەیە پرسیاری دروستکردوە، بەتایبەتی بەشێک لەو سەرکردایەتیەی پێشووی یەکێتی کە بافڵ دەستبەردارییان بووە، نیگەرانن و دەڵێن ئەم کۆنگرەیە کۆتایی یەکێتیە، یان ئەو یەکێتیەی جارانی جەلال تاڵەبانی نامێنێت، یان یەکێتی لە قەیرانێکی ڕێکخراوەیی و نەبونی ڕابەریەکی کارادا گەمە سیاسیەکانی دەکات.

ئەم قسانەو هەر دەستەواژەیەکی تر کە بەدەوری ئەوەدا پرسیار دروست دەکەن، کە بـنبەست و قەیرانەکانی ناو ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی دەخەنە ئەستۆی ناکارایی سەرکردایەتی کوڕەکانی تاڵەبانی و لاوازی ئەم کۆنگرەیەش هەر لەو چوارچێوەیەدا دەخەمڵێنن. ئەوەی کوڕەکانی تاڵەبانی و دەستەوتاقمەکەیان توانایی سیاسیان لاوازە، گومانی تیا نیە، بەڵام ئەوە نادروستە ئاستی کێشەو قەیران و بنبەستی یەکێتی نیشتمانی لەو چوارچێوەیەدا لێکبدرێتەوە کە کوڕەکانی تاڵەبانی و سەرکردایەتی یەکێتی بە ناکارا پێناسە د□ک□ن، بەدوای ئەوەشدا ئاستی لاوازی کۆنگرەکەش بە هەمان پێوانە دیاری بکرێت.

ئەوەی پێویست دەکات با لە چوارچێوەی لێکدانەوەکانی کەسانی ناڕازی لە بەرامبەر سەرکردایەتی ئێستای یەکێتی و لایەنگرانی سەرکردایەتی ئێـستا بێتە دەرەوە، بە تـایبەتی لە بەرامبەر ئەوانەی کە جەلال تاڵەبـانی دەکەنە سومبـل و هێمـای بێـوینەی ڕێبـازێکی سـەرکەوتوی سۆشیال دیموکرات لە کوردستاندا. گوایە خۆشیان درێژە بەهەمان ئەو

ڕێبازی "مام" ئەدەن، باشتر وایە ئەوەیان بۆ ڕاست کەینەوە کە جەلال تاڵەبانی و هەقاڵەکانی هەر لەسەرەتاوە نمونە و هەمای بزوتنەوەی بنبەست و بێئاسۆی کوردایەتیان لە خۆیان نیشانداوە، بە ئەم جۆرە ئەزمونەش دەکرێ ئەم خالانە دیاری بکەین؛

یەکەم/ بەجیا لەوەی بزوتنەوەی کوردایەتی هەر لەسەرەتاوە بزوتنەوەیەکی ناکامە و فەلەج بووە، بەو مانایەی بۆرجوازی کوردی نەیتوانیەوە هاوشانی بۆرجوا ناسیۆنالستەکانی دەوروبەری، بەسەربەخۆیی لەگەڵ سەرهەڵدان و گەشەی سەرمایەداری لە ناوچەکەدا خۆی بگونجێنێت، بەڵکو بە پێگەیەکی لاوازو خۆهەڵواسین و پاشکۆ بون بە بۆرجوازی ووڵاتانی ترەوە، لەگەڵ ڕێڕەوی ئابوری سەرمایەداریدا هەنگاویان ناوە. هەربۆیە زۆرجار بزوتنەوەی کوردایەتی کەوتۆتە جێگاوڕێگایەکی کۆنەپەرستانەوە وەک ئۆپۆزیسیۆنێکی کۆنەپەرست لەبەرامبەر "چاکسازی کشتوکاڵی" لە دەرەبەگایەتی بۆ سەرمایەداری وەستاونەتەوە. تائێستاش کاریگەری پاشماوەکانی عەشیرەتگەریان لەسەرماوەو بەکاریدەهێنن و سودی لێوەردەگرن. پارتی دیموکراتی کوردستان و بارزانی وەک حزب و ڕابەری بزوتنەوەی کوردایەتی، نوێنەری سەرسەختی ئەو سومبولە کۆنەپەرستی و عەشیرەتگەرییە بوون. ئەم حزبەو بەسەرکردایەتی بەرزانی لەلایەک کەزادەو بەرهەمی ئەو واقعیەتەی جێگاوڕێگای خودی ئەو بزوتنەوە کوردایەتییە ناکامە و فەلەج و کۆنەپەرستەیە بون، لەهەمانکاتدا بەخۆشیان لەسەر ڕێڕەوەی پاراستن و بەرجەستەکردنەوەی هەمان ئەو ناکامەی و فەلەجیە ڕەنگدانەوەیان بوەو هەڵسورانی سیاسیان ئەنجامداوە. لە لایەکی ترەوە دوپارچەبونی ئەو حزبە لە ناو بزوتنەوەی کوردایەتیدا، بە مەلایی و جەلالی کە هیچ ڕێڕەوێکی جیاوازی ئایدۆلۆژی و شێوازی کاری سیاسی و پراتیکی ڕێکخراوەیی تیا نیشان نەدرا، هەروەها حەتمیەتی مێژوویی بە قەیران و بنبەستی بزوتنەوەی کوردایەتی وەها بەرجەستەکردۆوە، کە بۆ هەتاهەتایە دەبێت لایەنگرانی بزوتنەوەی کوردایەتی خەو بەیەکەیزی کوردەوە ببینن. لەهەمانکاتدا لەسەر واقعیەتی دیاردەی خولقاندنی کارەسات بەسەر دانیشتوانی کوردستانەوە، هەمیشە حاڵەتێکی چاوەڕوان کراودەبێت.

دووەم/ گەر لە ناواخنی پێگەی لاوازو کۆنەپەرستی بزوتنەوەی کوردایەتیەوە، لاپەڕەکانی مێژووی بارزانی و تاڵەبانی هەڵبدەینەوە، ئەوە ئەو لۆژیکە دێتە بەردەممان کە دوپارچەبونی پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ مەلایی و جەلالی گورزێکی گەورەی تر بووە لە بزوتنەوەی کوردایەتی. لەهەمانکاتدا هەمیشەو بەردەوام تاڵەبانی بەهەر هەوڵ و سەختگەری و پێداگریەک کاری لەسەر کردبێت و گەورەترین هێزو نفوزی خۆی فراوان کردبێت، نەیتوانیوە لەبەرامبەر پێگەو مەوقعیەتێک کە

بارزانی لە ناو بزوتنەوەی کوردایەتیدا بەدەستی هێناوەو نوێنەرایەتی کردووە وەک هێزی ئەوەڵ و حیزبی دایک ناسراوە، جێگای بگرێتەوە، تا ئەو ئاستەی جەلال تاڵەبانی دانی بەوەدا نا کە لەبەرامبەر بارزانیدا وەک کارەکی سیاسی لە ژیانیدا هەڵەی کردووە.
واقعیەتی سەرنەکەوتنی تاڵەبانی لە تەواوی مێژوی هەڵسورانی ژیانی سیاسیدا لە بەرامبەر بارزانیدا، نیشانەیەکی گرنگی قەیران و بنبەست و شکستی تاڵەبانیە لە ناو بزوتنەوەی کوردایەتیدا. واتە بەمانایەک جەلالیەت هەر لەسەرەتاوە بە بنبەستی و قەیرانەوە لەدایکبووە. دامەزراندنی یەکێتیش بەهەمان پرۆسەی کێشمەکێش لەگەڵ بارزانیدا هەنگاوەکانی نەخشاندووە، کە لەناو تەواوی ڕوداوە سیاسیەکانداو لەناو بزوتنەوەیەکی ناکامە و فەلەج و بنبەست و بێئومێدو کۆنەپەرستدا، لە بەرامبەر پارتی و بارزانیەکاندا، کە بەهێزی ئەوەڵی ئەو بزوتنەوە کوردایەتیە ناسراوە، قوماری کردووە. تاڵەبانی تەواوی ژیانی سیاسی لەو بوارەدا بەکار هێنا، جگە لەوەی سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا، دواجار عەرەقی شەرمی پەشیمانی ڕاگەیاند.
سێیەم/تەواوی هێزە سیاسیەکانی ئەو بزوتنەوەی کوردایەتی بەو پێگە سیاسیەی کە لە ناو بزوتنەوەیەکی لاوازو کورتبینی کوردایەتیدا، هەڵسورانی سیاسی دەکەن، ناچار بون لەلایەک وەک هێزی چەکدارو فریادڕەس دەرکەوتەکانی هەڵسورانی سیاسیان بەیان کەن، لەلایەکی تریشەوە بە پاشکۆبون و پابەندبون بە نەخشەو بەرژەوەندی سیاسی وڵاتان و لایەنی تر، هەمیشە بەبێ مەرج و بەبێ سنور ملکەچیان نواندووە. ئەو دەورانەی بەرژەوەندیەکانی دەوڵەتی ئەمریکا لە ناوچەکە بەگشتی و لە عێراق بە تایبەتی بەرجەستەبێتەوە، بە ئاشکراو بێپەردە تەواو لەخزمەتی نەخشەو سیاسەتەکانی ئەمریکادا بونی خۆیان سەلماندووە. دواتریش دەستکەڵیەکی تەواویان لە گەڵ تورکیا و ئێراندا ئەنجامداوە. لەهەمانکاتدا حکومەتی بەغداش هەمیشە قیبلەنمایان بووە.
گەرکەمێ وردتر لەسەر مەوقعیەتی تاڵەبانی و یەکێتی نیشتمانی بڕوانین، بەتایبەتی بەدوای بەدەستەوەگرتنی زۆنی سەوز، دەبینین پەیوەندی و خۆڕادەستکردنی تاڵەبانی بە کۆماری ئیسلامی زۆر لەوکاتەی کە بارزانی لە پەیوەند بە شای ئێرانەوە چارەنوسی جوڵانەوەکەی دیاری کردبو، تاڵەبانی زیاتر خۆی و هێزەکەی بە ئێرانەوە بەستێتەوە. بەمانایەک ئەمە واقعیەتی ڕۆڵی یەکێتی نیشتمانیە کە لە پاشکۆبونی بە بەرژەوەندیەکانی کۆماری ئیسلامیەوە ئاشکراو بەرچاوە. لەهەمانکاتدا هیچ یەک لە بەرپرسانی باڵای یەکێتی نەک بەهیچ جۆرێک لەبەرامبەر ئەم سیاسەتەدا نیگەرانی و

ناڕەزایەتییان دەرنەبڕیوە، بەڵکو بەتەنها ئومێد بە هەڵسانەوەو سەرکەوتنی هێزەکەیان کاریان کردوە.

ئەوەی جێگای سەرنجە ئەم جۆرە لە مامەڵەی سیاسی تاڵەبانی و یەکێتی، تەنها توانیویەتی پاریزەری هێزی چەکداری و دەسەڵاتداریان بێت لە زۆنی سەوزدا، بەڵام هیچکات نەیانتوانی هەلی ئەوە بەدەست بهێنن وەک هێزی یەکەم لە تەواوی کوردستاندا لە مەیداندا بن.

ئەمەش ئەو گرفت و خاڵە لاوازەیە کە لە تەواوی مێژووی هەڵسورانی تاڵەبانیدا کێشەیەکی بنەڕەتیان بووە، بە شکستێکی گەورە لەسەر سەری تاڵەبانی و تەواوی سەرکردایەتی یەکێتیدا شکاوەتەوە.

ئەتوانین بڵێین گەر بەگشتی تەواوی کۆنگرەکانی یەکێتی بانگەوازی هەر جۆرە شانازیەک بکات بە هێزەکەیەوە، بەڵام هیچ کات نەیانتوانیوە حاڵەتی ئۆپۆزیسیۆنی لە بەرامبەر بارزانیدا تێپەڕێنن. کۆنگرەی پینجەمیش لە دوو خەسڵەتدا دەناسرێتەوە؛ پابەندبوون و ملکەچی زیاتر بە کۆماری ئیسلامی ئێران، هەروەها پاشەکشەی زیاتریش لە بەرامبەر پارتیدا. ئەمە نیشانەکانی هێزێکی ناسیۆنالستی شکستخواردووە، کە بەرچاو ڕۆشن نیە لەبەرامبەر ئەگەری ئەو پێشهات و ئاڵوگۆڕانەی لە ناوچەکەدا پێشبینی دەکرێت، چۆن مامەڵەدەکات. ئەوەی شایانی باسە ئەو کەس و دەستانەی ناو ڕیزەکانی یەکێتی کە وەک ئۆپۆزیسیۆن لە بەرامبەر کۆنگرەی پێنجەم و بافڵدا وەستاونەتەوە، هیچ لاریان لەسەر ئەوەنیە کە یەکێتی تەواو بێتە بەشێک لە کۆماری ئیسلامی. ئەتوانم بڵێم لاهورو هەر سەرکردەیەکی تری پێش کۆنگرەی پێنجەم، ئەم کۆنگرەیەیان بەدەستەوە بوایە هەمان کاری بافڵیان دەکرد بە نزیکبونەوەی زیاتر لە کۆماری ئیسلامی. ئەمەش ئەو ئایندە مەترسیدارەیە کە دانیشتوانی کوردستان بەگشتی و زۆنی سەوز بەتایبەتی چاوەڕوانی دەکات.

واتە لاوازی کۆنگرەی پێنجی یەکێتی لەسەر بنەمای پێگەو ڕۆڵی سیاسی و هاوسەنگی هیزەکەی دەپێورێت کە نەیتوانیوە لایەنی یەکلاییکەرەوە بێت لە هەلومەرجی سیاسی کوردستان و عیراق و ناوچەکەو ئاڵوگۆڕەکاندا. لەلایەکی ترەوە پەیگیری و بەرجەستەبونەوەی ئەو پاشکۆ بونەیەتی بە بەرژەوەندییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە.

یەکێتی نیشتمانی هێزێکە لەچاوەڕوانی ئەوەدایە کە ڕوداوەکان و ئاڵوگۆڕەکان بەئاقاری کام قەدەردا چارەنوسی دەنوسێت. هەر هێزێک لە دوڕیانێکدا گیری کردبێت و ئایندەی لەدەستی خۆیدا نەبێت، هەمیشە لە دەورانی بنبەستی و لە قەیراندا دەبێت. لەئاکامدا لەبەردەم شکستێکی حەتمیدا ڕوبەڕوو دەبێتەوە، جا بە سەرکردایەتی بافل بێت یا لاهورو هەر سەرکردەیەکی تر، هەمان ئەنجامی دەبێت.

دەقی تەمەن / ٣٦.. ناڵە حەسەن

خۆم لەنێو ڕوونا کییەکی چوارگۆشەیی شاردۆتەوە
تا ونبوونی پایز و ڕەشبینی کا تژمێرەکان
کەس نەمدۆزێتەوە
گەردەلوولی ناو خەیاڵم وەک چاوی ئەستێرەکان
پڕبووە لە گومان
برژانگەکانیشم لەگەڵ میلۆدی□ ئیر□سی□کان هەڵدەوەرن
چاوەڕوانی تیشکێکی شینی شەوا نەم
کە لەنێو خۆرئاوابوونی شیعرەکانم بدرەوشێتەوە
زەمەنیش لەنێو مەمکۆڵەکانی ئاگر ڕاکشاوە و
هێدی هێدی بەدەم وڕێنەوە خەو دەیباتەوە !
٢
ڕەنگ و نەخشەی سەدەفی ڕێگا دوورەکانە
دەرەختەکانیش کش و مات خامۆش خامۆش دەڕوانن
ساقەسۆرەی هەوێردەکانم لەناو هەور جێهێشت
منیش هاتمەوە سەرزەوی
بەشە ڕووناکی خۆمم جیاکردەوە و
دەرگام لەسەرخۆم داخست و
وەکوجاران گەڕامەوە نێو خەون بینین
٣
با خۆڕسکانە هاتۆتە بوون
پەیوەندی بە زەمەن و مێژوو و وەرزەکانەوە
نییە
مۆم و فانۆسەکان ناچنەوە سەر ڕەگی ڕووناکی
گەردەلوول لەناو بێدەنگیدا
بەزمانێک قسە دەکات
خۆیشی وشەکانی خۆی و دەنگی خۆی ناناسێتەوە
٤
دیاری تۆ لەنێو نادیاری مندا
وەک تریفەی مانگ دەرکەوتووە
دوور مەکەوە و لە چاوەڕوانیم
گەڕانەوەت بە نەگەڕانەوەی من مەسپێرە

من لەنێو بوون و نەبوون دا
هاوکێشەیەکم هێشتا شیکاریم ڕوون نەکراوەتەوە
٥
هۆ ژنە
نیگا سپی□ چاو ڕەشەکە
دەزانم ئێستا لێم یاخیت و
شیعرەکانم ناخوێنیتەوە
بەڵام / ڕۆژێک دادێ
دیوانەکانم ل□ باوەش دەگریت و
بەدەنگێکی نەرمی پڕ سۆز
دەمخوێنیتەوە
بەڵام بەداخەوە ئەوکاتە من لێرەنیم …!
٦
لەنێو بیابانی غوربەتدا چەقیوم
کۆڵارە سپی□کانی چارەنووسیشم
تا دێت بێهوودە لێم دوور دەکەونەوە
بازنەکانی شەو و ڕۆژ و وەرزەکانم
لەنێو ڕەنگەکانی تاریکیدا دەسووڕێنەوە
وەرە بمبە و با چیتر
پەپوولە غەمگینەکانی نائومێدیم
لەنێو گەردەلوولە ڕەشۆکی□کانی مەرگ
بێ ئاراستە و بێ مەبەست نەخولێنەوە
٧
گەر ئەمجارە
دەستم لە لچکە کراسی
نیشتیمانم گیربێتەوە
دڵۆپە بارانە مێینەکان و
شەونمی سەرلێوی گوڵە تەنیاکان و
کرمە خەمۆکی□کانی ناولەپی خاک
هەموویان ئاشت دەکەمەوە
یادەوەری□کانم لەسەر سینگی بەفر و
لەسەر ڕووی ڕووبارەکان دەنووسمەوە
سێبەری ژێر هەر درەختێک
دەکەم بە ماڵی خۆم و ئیتر ناڕۆمەوە
٨
قەدەری من وایە
خۆرەتاو بەسەر پشتی

جەستەی نائومێدییەکانم تێدەپەڕێ
دەمارە سەوزە گیاییەکانی ناول□ پیشم
دەبن بە تۆزوبا و لێم دوور دەکەونەوە
منیش لێرانەوە لە باکووری ئەم غەریبییەم
بە نیگایی□کی خەواڵووی خۆڵەمێشییەوە
دەمم بۆ شەونمی سەرگەڵای
درەختێکی شەنگەبی کرد□ تەوە و
تابلۆی ئومێدەکانم
بە قەڵەمەکانی لێو و
فلچە قەترانییەکەی برژانگ و
سۆرا و سپیاوی گۆنای کچێکی پایزی ڕەنگ دەکەم !
٩
ئاسۆ / گەڕانەوە بەرەو ماڵ
ژن / تاشەبەردێک بەسەرشانی ڕووناکییەوە
باران / پیرەمێردێکی ڕیش سپی و دونیادیتە و خاوەن ئەزموون
ل□ بەر سەرخۆشبوونی خەونە ورد و درشتەکانم
هێشتا نەپرژاومەتە سەر ئەوەی بیرەوەرییەکانم بنووسمەوە
تاریکیش هەمیشە بۆ جوانی پەلکە زێڕینە دەچەمێتەوە
١٠
تارایەکی شینم
بەسەر بوخچەی نهێنیی□کانی
خۆم و ژنێکی شەرمن داداوە
پێش ئەوەی کەڕوو هەڵبێنن
جارجارە دەیاندەمە دەم باو
یان جێگۆڕکێ بە شوێنەکانیان دەکەم
لەخۆڕا نەبوو کاتێک گوتم
ژیان عەشقێکی شێتانەیە
بۆیە هەرجارێک ل□ بەر سەرقاڵیم
بۆ ماوەیەک لە ژووری نهێنیی□کان دووردەکەومەوە
کاتێکیش ل□ پەنجەرەوە سەیریان دەکەم و دەبینم
تارا شینەکە ڕەش هەڵگەڕاوە / ڕەش ڕەش ڕەش
١١
پەرستگەی عەشقە ئیرۆسییەکان
پێویستیان بە پرستگە نییە
نەک تەنها ڕۆژانی یەکشەممە
هەر کاتێک
دێیت من لەوێم

لە زوورەکی چراخانی
لەسەر چوارپایەی ئاگر
وەک مورێدەکی هەڵوەدا و شێت
ڕووت ڕووت
شاگەشکە و حەپەساو .. چاوەڕێم
١٢
لەنێو ڕۆژگارە گرمۆڵە بووەکان و
بەدەم هەنگاوە هێواشە فەبیاییەکانم
لەنێو خەیاڵە ماندووەکەم و
ناخە شەقار شەقاربووەکەی مەملەکەتی غوربەتم
سەرەداوەکان و پشکۆ چاوگەشەکانی
قەسیدەیەکی درێژم دەزییەوە
بە پەڕەمووچەی باڵەکانی تاوسێکی یاخی و بەرزەفڕ
دەربەدەری ئەو قەسیدەیەم نووسییەوەو
ناویشمنا دەقی تەمەن …!
١٣
ڕۆژئاوای / جەستەم خوێنی لە بەر دەڕوا
باکوورم / لە هەورازە بەندەکانی چیا سەرکەشەکان
سروودی ئازادی دەخوێنێ
ڕۆژهەڵاتم / لە گەڵ ڕەشەبا و گەردەلوول
پەرتەوازە بووە بەنێو گەردووندا
باشوورم / بە لەتێک نان هاوار دەکات
چەند شەکەت و مانووە ئەو جەستەی من !
١٤
جوانی چاوەکانی ڕژان
تاریکی بوو بە قەزاخەیەک
هەموومان چووینە نێویەوە
چیتر ماڵە شێدارەکەی قەدپاڵەکان و
کوخە کلۆرەکەی پیرەدارەکان
ئاهەنگی شادومانی ساز نادەن و
چیرۆکە بەرئاگردانییەکانی بەهەشت ناگێڕنەوە
١٥
خۆم لە بێنی خۆڵی پاش باران هەڵدەسووم
وردە ئەستێرەیەک لە تەنیایی خۆی بێزارە و
بەدوای خۆرەتاودا ڕادەکا
منیش بە تەباشیرێکی سوور
لەسەر دیواری قوتابخانەیەک دەنووسم

ڕووناکی ڕاستەقینە سەرچاوەکەی لە ئاگرە
ئاگر چەند جوان و دڵگیرە ئەی خودا

ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣

ڕەنگە ببم به وێنە.. شەماڵ بارەوانی

هەڵە بووم
چارەگی ئەمەدم لەسەر بەردی بەڵێنەکانت هەڵخست

دەبوا لەو ڕۆژەوە دوا وەرزی ژوانم بپەچابوایە تەوە
کە هەنگی خیانەت چزووی لە خەونەکانی پەپوولەیەکی بەناز گرت

کە دەڵێت جارێکیتر قەدەر دەرفەتی چنینەوەی هەشووە خەندەیەکیترم پێدەخشێت

بەڵێ، تۆ ئەو ئاسمانە نەبوویت ئەستێرەی بەختی من لە ئامێز بگریت

جگە لە ترپەی هەنسکی کۆترێکی ڕەنجاو، چیتر گوێ بە هیچ سەمفۆنیایەکیتر ناگرم

چ فریوێک بوو ئەم فەسڵی پێکەنینە

هەناسەکانم ئاوسن بە عەدەمێکیتر
و
دەڕێمەوە ناو چوارچێوەی زامەکانم

لەم گێڕەڵن
من خووم به خەڵوە تەوە گرتووە
و
دەمەوێ لەگەڵ تەنیایی دا جووت بم

تکایە،
ئەم ئێوارەیه بکوژێننەوە

و
باهەر شەوەزەنگ شمشاڵی حوزن بژەنێت

نەدەبوو هەرگیز سیزیفانە گەمژەیی بنوێنم و لە کەناری سەرابدا ئەو
هەموو سەوڵەی عەبەس لێبدەم
و
خ□و□ن□کانم هێندە نهلیستانە غلۆرکەمەوە دۆڵی بێهۆدەیی

من تووزانم هەڵوەرینێکی ناوەختە لەپڕ دێت و سەبەتەی هەناری بەختم
به کاڵی دەڕنێتەوە

باسی ڕەهەندەکانی عیشقم بۆ نەکەن
ئەو هێڵانەی بۆ ماچم ڕۆنا
تراویلکە دەرچوو

ڕەنگە تا جارێکیتر زەمەن بگەڕێتەوە
ڕەنگی منداڵی وشەکانم وشک بکەن
و
دێڕەکانم هەمووی بخنکێن

ڕەنگە ببم به وڕێنە و
تنۆک تنۆک بڕژێمە ناو جوگرافیای کاڵبوونەوە

ئاگـــــــــــادارکردنەوەیەک بۆ مامۆستایان.. نەوزاد بەندی

دەسەڵاتی کوردیی لەساڵی 1992 تا ئێستا بایکۆتی میللەتی کردووە و ..خەریکی پڕۆژە و م□□ و ق□لا و تاوەرەکانی خۆیان و خێزانەکانیانە لە دەرەوە و ناوەوەی وڵاتدا ..
ئێمەیش بەداخەوە ! لەجیاتی ئەو دەسەڵاتە بگۆڕین ، هەستاوین لاسایی ئەو ئەکەینەوە و .. قوتابخانە میللییەکان بایکۆت ئەکەین و خەریکی وانە ووتنەوەین لە قوتابخانە ئەهلییەکاندا کە مناڵی بەرپرس و دەست ڕۆیشتووەکانی تێدا دەخوێنن ..

بە ڕاستی دەسەڵات هیوایەتیی ئەم جۆرە سیستمی خوێندنەیه ، خوێندن بە منداڵی بەرپرس و دەوڵەمەندەکان و .. نەخوێندەواریش بە منداڵی بێ لایەن و هەژارەکان ..

ئینجا لە هەموو دنیادا کاتێ کۆمەڵێک خەڵک مان دەگرن ، دوای چەند ڕۆژێک ئەگەر بزانن بایکۆتەکەیان کار ناکاتە سەر دەسەڵات ، بایکۆتەکە ئەگۆڕن بە جۆری تر کە کار بکاتە سەر دەسەڵات و ئاڕاستەکانی پێ بگۆڕێت ، کەچی لای خۆمان بایکۆتی مامۆستایان نەک هەر کاریگەریی نییە بە سەر دەسەڵات و بڕیارەکانی ، بگرە ختوکەی دەدات و گەز گەز باڵای پێ دەکات ، کەچی به داخەوە لەسەر هەمان بایکوت و هەمان ختوکەدانی دەسەڵات بەردەوامین .

کاتێ شارەکانی هێرۆشیما و ناگازاکی لە یابان دووچاری هێرشی چەکی ناوکیی بوونەوە ، پڕۆسەی خوێندن نەوەستا ..سەدام حسێن بە سەدام حسێنیی خۆیەوە لەو هەموو شەڕە وێرانکەرانەیدا ، نەیهێشت پڕۆسەی خوێندن ڕاوەستێت ، چونکە وەستاندنی پڕۆسەی خوێندن واتا گەڕانەوە بۆ چاخی بەردین و ژیانی ئەشکەوت ..

خۆ وەستاندنی پڕۆسەی خوێندنی هەژاران و .. بەردەوامیی پڕۆسەی خوێندنی کوڕە مەسئول و دەستڕۆشتووان ، ئەمەیان نەک هەر گەڕانەوەیە بۆ ئەشکەوت ، بەڵکو تەخکردنەوەی پڕۆسەی ڕەگەزپەرستیی و چینایەتییشە ..

من دڵنیام مامۆستایان لە بایکۆتەکەیاندا مەبەستیان لە زەبرگەیاندنە بە دەسەڵات نەک قوتابی هەژار و نەدار ، بەڵام ڕاستییەکە بەوجۆرە کەوتەوە ، بۆیە دەسەڵات خۆی لێ کردووە بە کەڵەڕەی شەربەت و بە کەماڵی ئیسراحەتەوە چێژ لەو حاڵەتە ترسناکە وەردەگرێ کە تیایدا میللەت خۆی سزای خۆی ئەدات ..هەتا کوڕی هەژار و بێلایەنیش نەخوێندەوارتر بکرێت ، دەسەڵات بەهێزتر و ملئەستوورتر ئەبێ و .. سبەینێ خەڵکێکی زیاتری دەستئەکەوێ بیانکا بە چەکدار و بە مەرامەکانی خۆی بەکاریان بێنێ ..

هیوادارم مامۆستایان ئەو ڕاستییە تاڵە و تفتە بزانن ..بەڵێن قوتابخانەکان بکەنەوە و .. لە دوای وانەکان ، ناوەڕاستی شارەکان و ڕێگا سەرەکییەکان بتەنن و خۆپیشاندان بکەن ..

(وێنەکە پۆلێکی خوێندنە لە شاری هێرۆشیما دوای ئەوەی بە چەکی ناوکیی وێران کرا)